

C/2024/7446

13.12.2024

Konkluzje Rady w sprawie poprawy i wspierania dostępu do kultury

(C/2024/7446)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

UZNAJĄC:

1. Fakt, że dostęp do kultury jest podstawowym prawem człowieka zgodnie z art. 27 Powszechnej deklaracji praw człowieka ustanawiającym prawo każdej osoby do swobodnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, że prawa dotyczące dziedzictwa kulturowego są nierozdzielnie związane z prawem do uczestnictwa w życiu kulturalnym oraz że dzieci mają prawo do wszechstronnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym zgodnie z art. 31 Konwencji ONZ o prawach dziecka.
2. Oenzetowski Pakt na rzecz przyszłości⁽¹⁾, w którym potwierdzono, że prawa kulturalne są prawami człowieka, i uznano rolę kultury we wspieraniu spójności społecznej i umożliwianiu zrównoważonego rozwoju.
3. Potrzebę zapewnienia wszystkim równego dostępu do kultury i równego uczestnictwa w niej zgodnie z art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 21 i 22 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.
4. Deklarację Światowej Konferencji UNESCO na temat Polityk Kulturalnych i Zrównoważonego Rozwoju – MONDIACULT 2022, w której podkreślono znaczenie wspierania inkluzywnego dostępu do kultury i uczestnictwa w życiu kulturalnym. Kartę z Porto Santo z 2021 r.,⁽²⁾ w której zalecono usunięcie barier w dostępie do kultury oraz promowanie inkluzywności i różnorodności w uczestnictwie w kulturze. Deklarację z Cáceres⁽³⁾ z 2023 r., w której stwierdzono, że kulturę należy uznać za podstawowe globalne dobro publiczne i umieścić na najwyższym szczeblu politycznym.
5. Prawo osób z niepełnosprawnościami do uczestnictwa w życiu kulturalnym na równych zasadach z innymi osobami, zgodnie z art. 30 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i ze strategią Komisji Europejskiej na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030, oraz szczególną rolę europejskiej karty osoby z niepełnosprawnością i Nagrody Access City w ułatwianiu osobom z niepełnosprawnościami dostępu do świadczeń i usług w dziedzinie kultury.
6. Zawarte w planie prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026⁽⁴⁾ zaproszenie skierowane do Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, aby rozważyli zaproponowanie strategicznych ram UE w dziedzinie kultury, w których znajdą odzwierciedlenie zasady przewodnie przedstawione w załączniku I do planu prac i które będą służyć strategicznemu uwzględnianiu perspektywy polityki kulturalnej i atutów kultury we wszystkich stosownych politykach, programach i inicjatywach UE.
7. Coraz częściej dostrzegany fakt, że uczestnictwo w kulturze ma znaczenie dla zdrowia osób, dobrostanu, spójności terytorialnej i społecznej, a także odgrywa rolę we wzmacnianiu demokracji, co podkreślono w jednym z obszarów priorytetowych planu prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026 zatytułowanym „Kultura na rzecz ludzi: zwiększanie uczestnictwa w kulturze i roli kultury w społeczeństwie” i czego dowiodły wyniki sprawozdania Komisji Europejskiej pt. „Culture and Democracy: the evidence” („Kultura i demokracja: dowody”) oraz finansowany przez UE projekt „CultureForHealth”⁽⁵⁾.
8. Wysiłki⁽⁶⁾ Unii Europejskiej i jej państw członkowskich podejmowane w ostatnich dziesięcioleciach w celu ułatwienia dostępu do działań kulturalnych i uczestnictwa w nich oraz podnoszenia świadomości w tym zakresie.

⁽¹⁾ Oenzetowski Pakt na rzecz przyszłości został przyjęty podczas Szczytu Przyszłości ONZ (Nowy Jork, 22–23 września 2024 r.).

⁽²⁾ Karta z Porto Santo została przyjęta podczas konferencji zorganizowanej w dniach 27–28 kwietnia 2021 r. w ramach portugalskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej.

⁽³⁾ Deklaracja z Cáceres została wydana przez unijnych ministrów kultury w dniach 25–26 września 2023 r. podczas hiszpańskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej.

⁽⁴⁾ Zalecenie Rady (2022/C 466/01).

⁽⁵⁾ <https://www.cultureforhealth.eu/>

⁽⁶⁾ Te wysiłki to np. unijna Nagroda Access City, znak dziedzictwa europejskiego, Dzień Autorów Europejskich, inicjatywa Culture Moves Europe, inicjatywa Europejska Stolica Kultury, unijne nagrody kulturalne oraz, ogólniej, projekty finansowane w ramach programów „Kreatywna Europa” i „Horyzont Europa”.

9. Europejski akt w sprawie dostępności określający wymogi w tej dziedzinie, które są istotne dla obszaru kultury; dyrektywę w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego; dyrektywę i rozporządzenie wdrażające traktat z Marrakeszu dotyczący dostępu osób słabowidzących do utworów drukowanych; zmianę dyrektywy o podatku od wartości dodanej (VAT), która umożliwi stosowanie tej samej stawki podatku VAT do dostarczania publikacji elektronicznych i publikacji drukowanych, w tym publikacji wypożyczanych przez biblioteki.
10. Zalecenie ⁽⁷⁾ Komitetu Ministrów Rady Europy przyjęte w 2022 r., w którym kładzie się nacisk na zasadniczą rolę publicznych instytucji kultury w docieraniu do ogółu społeczeństwa, w tym do młodzieży, oraz w zwiększaniu uczestnictwa w kulturze i działaniach kulturalnych, niezależnie od poziomu dochodów i wykształcenia. W zaleceniu podkreśla się również potrzebę uznania wkładu kultury w społeczeństwo demokratyczne oraz znaczenie kultury, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu dla trzech wymiarów celów zrównoważonego rozwoju – rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego społeczeństw, a także zasadniczą rolę kultury, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w gospodarce kreatywnej i atrakcyjności terytoriów.

UZNAJĄC:

11. Immanentną wartość kultury jako podstawy kreatywności i autoekspresji, wspierania zdrowia psychicznego i dobrostanu oraz poprawy jakości życia. Kultura przyczynia się również do rozwoju lokalnego i regionalnego, innowacji, produktywności przedsiębiorczości i postępu gospodarczego, pomagając ludziom w zdobywaniu kluczowych kompetencji, wspierając dzielenie się wiedzą, budując pewność siebie i upodmiotowienie umożliwiające (ponowne) chodzenie na rynek pracy oraz przygotowując ludzi do uczenia się przez całe życie.
12. Znaczenie całościowego podejścia do kultury i do uczestnictwa w kulturze, które to podejście ma włączyć do tych koncepcji aspekt uczestnictwa obywatelskiego. Jest to kluczowe dla osiągnięcia celów społecznych, takich jak wzmocnienie spójności społecznej i demokracji.
13. Fakt, że dostęp do kultury może być utrudniony przez różne przeszkody, w tym przeszkody fizyczne i osobiste ograniczenia finansowe; przeszkody psychologiczne; bariery sensoryczne, poznawcze i kulturowe; wszelkie formy stereotypów i dyskryminacji, w tym ze względu na płeć; przeszkody technologiczne; brak dostępności w środowiskach zbudowanych i wirtualnych, w zakresie informacji, komunikacji, produktów i usług, a także brak czasu i zainteresowania.
14. Fakt, że dostęp do kultury jest ściśle związany z poziomem wykształcenia, możliwościami finansowymi, włączeniem społecznym, dostępnością, uwarunkowaniami geograficznymi i zdrowotnymi oraz że konieczne jest poświęcenie uwagi, by przezwyciężyć te przeszkody i zmniejszyć nierówności społeczne.
15. Znaczenie działań kulturalnych opartych na potrzebach i interesach społeczności regionalnych i lokalnych.
16. Fakt, że poprzez rozwój inkluzywnych i dostępnych technologii – przy zastosowaniu podejścia „projektowanie dla wszystkich” – nabywanie umiejętności cyfrowych i umiejętności korzystania z mediów oraz cyfryzacja dziedzictwa kulturowego odgrywają kluczową rolę w ochronie i zachowaniu wartości kulturowych, a także w zapewnianiu bezbarierowego, innowacyjnego, szybkiego i przystępnego cenowo dostępu do nich, a jednocześnie zachęcają ludzi do kreatywności i innowacyjności (np. za pośrednictwem mediów społecznościowych).

Z ZADOWOLENIEM PRZYJMUJE:

17. Wsparcie na rzecz uczestnictwa w kulturze, uczenia się i mobilności udzielane za pośrednictwem różnych działań w ramach programów „Kreatywna Europa”, Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności.
18. Inicjatywę Centrum Dziedzictwa Europejskiego, której celem jest zwiększenie udziału obywateli w dziedzictwie kulturowym.
19. Fakt, że Eurostat niedawno zaktualizował swoje statystyki kultury dotyczące uczestnictwa w kulturze.
20. Międzynarodową kampanię #culture2030goal, służącą włączeniu do celów zrównoważonego rozwoju w agendzie na okres po 2030 r. konkretnego celu dotyczącego kultury – bez przesądzania o dyskusjach na temat okresu po roku 2030.

⁽⁷⁾ Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the role of culture, cultural heritage and landscape in helping to address global challenges [Zalecenie Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie roli kultury, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w realizacji globalnych wyzwań] <https://search.coe.int/cm/?i=0900001680a67952>.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY NA ODPOWIEDNIM SZCZEBLU:

21. Chroniły i promowały swobodny, równy dostęp do kultury na wszystkich szczeblach i bez nieuzasadnionych ingerencji lub przeszkód, przy jednoczesnym poszanowaniu różnorodności kulturowej, wielojęzyczności i praw własności intelektualnej, na przykład poprzez programy wymiany i mobilności, inicjatywy w zakresie zwiększenia umiejętności korzystania z mediów oraz wzmacnianie powiązań między kulturą, innowacjami i zrównoważonym rozwojem.
22. W dalszym ciągu zapewniały możliwości uczestnictwa w działaniach kulturalnych – również za pomocą środków cyfrowych – poszerzające zasięg nowych odbiorców – w tym osób młodych i, w szerokim znaczeniu, osób napotyających bariery w dostępie do kultury – i owocujące włączeniem społecznym i poczuciem przynależności do społeczeństwa.
23. Utrzymywały dialog z sektorem kultury i sektorem kreatywnym na temat znaczenia budowania publiczności i docierania do niej oraz wyznaczania dobrze przemyślanych i odpowiednich godzin otwarcia instytucji kultury oraz dat wydarzeń kulturalnych uwzględniających potrzeby odbiorców.
24. Rozważyły włączenie działań kulturalnych i dziedzictwa kulturowego do realizacji i wdrażania innych programów politycznych, na przykład w dziedzinie rozwoju regionalnego i lokalnego, innowacji, rewitalizacji obszarów miejskich, integracji społeczności, zdrowia, dobrostanu i opieki społecznej, między innymi poprzez wykorzystywanie potencjału kultury w odniesieniu do zdrowia psychicznego oraz promowanie na przykład projektów dotyczących recept kulturalnych.
25. Rozważyły współpracę z innymi sektorami w celu włączenia aspektów uczestnictwa w kulturze w ich procesy podejmowania decyzji politycznych, opracowania strategii i systemy finansowania poza polityką kulturalną oraz rozważyły dalsze rozwijanie środków koncentrujących się na znaczącym i równym uczestnictwie wszystkich osób napotyających bariery w dostępie do kultury.
26. Rozważyły podjęcie odpowiednich środków w dziedzinie kultury w celu wyeliminowania nierówności w dostępności kultury, obiektów kultury i zabytków – zwracając szczególną uwagę na osoby z niepełnosprawnościami i osoby o specjalnych potrzebach – na przykład za pośrednictwem mediatorów kulturalnych.
27. Rozważyły wspieranie instytucji kultury zapewniających możliwości zatrudnienia osobom z niepełnosprawnościami, w tym artystom, oraz rozważyły sprawienie, by osoby te były widoczne, w celu zmniejszenia luki w zatrudnieniu między osobami z niepełnosprawnościami i osobami bez niepełnosprawności.
28. Promowały integrację społeczną wszystkich osób napotyających bariery w dostępie do kultury – poprzez rozważenie opracowania ram politycznych oraz krótko- i długoterminowych strategii, a także stworzenia niezbędnych warunków za pomocą środków i zachęt, które usuną administracyjne, finansowe, językowe, społeczno-gospodarcze i innego typu bariery utrudniające uczestnictwo.
29. Rozważyły, w stosownych przypadkach, opracowanie opartych na wiedzy i dobrze zaplanowanych strategii dostępu do obiektów dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym rozwiązań w zakresie zarządzania, które zapewniają równowagę między lepszą dostępnością dla wszystkich odwiedzających a poszanowaniem wyjątkowego charakteru, integralności i autentyczności dziedzictwa kulturowego danego miejsca.
30. Rozważyły wspieranie i stymulowanie lokalnych oddolnych organizacji kulturalnych w miejscach oddalonych, małych lub zagrożonych wyludnieniem w celu promowania oddolnych i inkluzywnych programów kulturalnych, lokalnych inicjatyw kulturalnych i struktur kooperacji.
31. Zastanowiły się nad sposobami podnoszenia świadomości na temat wyzwań, przed którymi stoją osoby napotyające bariery w dostępie do kultury.
32. Rozważyły wspieranie, w stosownych przypadkach, kształcenia formalnego, nieformalnego i pozaformalnego promującego zaangażowanie w kulturę. Ma to służyć podsycaniu zainteresowań i talentów kulturalnych, pobudzaniu zaciekawienia kulturą wśród młodych ludzi i zwiększaniu ich umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, aby w ten sposób stymulować rozwój umiejętności kreatywnych niezbędnych do stworzenia wizji lepszej przyszłości dla społeczeństwa.
33. Ułatwiały rozwijanie trwałych partnerstw między szkołami, artystami i organizacjami kulturalnymi i zachęcały do tego, przy jednoczesnym zapewnieniu, by działania te sprzyjały włączeniu społecznemu i były dostępne dla wszystkich dzieci w wieku szkolnym, studentów i młodzieży o mniejszych szansach, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami, oraz wspierały uczenie się przez całe życie i dostęp do formalnej i nieformalnej edukacji artystycznej i praktyk kulturalnych.
34. Rozważyły tworzenie innowacyjnych i łatwo dostępnych formatów dostosowanych do potrzeb młodych ludzi w celu promowania ich uczestnictwa w życiu kulturalnym.

35. W stosownych przypadkach rozważyły dokonanie przeglądu swoich polityk kulturalnych i mechanizmów finansowania, tak by zachęcać do wspierania różnorodnych inkluzywnych i partycypacyjnych organizacji kulturalnych, w tym społeczności oddolnych, z należyтым uwzględnieniem wolności artystycznej.
36. Dążyły do ograniczenia barier finansowych utrudniających uczestnictwo i pracę w dziedzinie kultury poprzez promowanie zachęt mających na celu zapewnienie dostępności kultury, a także tworzyły warunki pracy dostosowane do szczególnych potrzeb osób zawodowo związanych z kulturą i artystów⁽⁸⁾.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY PRZESTRZEGAJĄC ZASADY POMOCNICZOŚCI, W SWOICH OBSZARACH KOMPETENCJI I NA ODPOWIEDNICH SZCZEBLACH:

37. Rozważyły opracowanie planów dotyczących praw kulturalnych jako jedno z narzędzi służących do nakreślenia planowanych działań w dziedzinie praw kulturalnych, które to plany uwzględniałyby analizę aktualnej sytuacji, wskazanie szczegółowych celów, które należy osiągnąć, i konkretne środki służące ich realizacji.
38. W dalszym ciągu promowały ustanawianie na długi okres i między sektorami współpracy i partnerstw podmiotów sektora kultury i sektora kreatywnego oraz, na przykład, instytucji edukacyjnych, społecznych, zdrowotnych i wymiaru sprawiedliwości, a także organizacji społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym.
39. Nadal promowały dalszy rozwój zdolności cyfrowych organizacji sektora kultury i sektora kreatywnego i specjalistów w tej dziedzinie, a przy tym sprzyjały autoekspresji i dobrostanowi cyfrowemu oraz zapobiegały przepaści cyfrowej.
40. Utrzymywały regularny dialog z organizacjami kulturalnymi – w tym organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami, społeczeństwo obywatelskie i ogół społeczeństwa – na temat równego dostępu do kultury, ze szczególnym naciskiem na cyfryzację i poszanowanie różnorodności kulturowej i językowej, a także na dostosowanie istniejących usług do różnych form niepełnosprawności i ograniczeń oraz na rozwijanie nowych usług tego typu.
41. Zachęcały do prowadzenia badań mających na celu opartą na zdezagregowanych danych i na dowodach ocenę potrzeb i zwyczajów związanych z kulturą charakteryzujących osoby napotyające bariery w dostępie do kultury. Zapewniały dalsze szkolenie osobom zawodowo związanym z kulturą pracującym w powiązanych dziedzinach.
42. Rozważyły dalsze analizowanie czynników utrudniających dostęp do kultury, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i oddalonych lub obszarów zagrożonych wyludnieniem, problemów społecznych i gospodarczych, niepełnosprawności, uwarunkowań zdrowotnych, sytuacji pozbawienia wolności oraz płci, wieku i wykształcenia. Może to obejmować analizę dotyczącą różnych poziomów i dziedzin dostępu, a także barier strukturalnych, fizycznych, językowych i psychologicznych.
43. Rozważyły, we współpracy z działającą w Eurostacie grupą ekspertów państw członkowskich ds. statystyki kultury, udoskonalenie obecnego sposobu mierzenia uczestnictwa w kulturze. Celem jest sporządzanie częściej i w sposób lepiej ukierunkowany statystyk dotyczących kultury oraz analizowanie związku między kulturą a kwestiami zdrowotnymi, społecznymi i finansowymi, ze szczególnym uwzględnieniem nierówności społeczno-gospodarczych.
44. Podjęły dalsze działania z myślą o promowaniu dziedzictwa kulturowego państw członkowskich i udostępnianiu go w europejskiej bibliotece cyfrowej Europeana za pośrednictwem krajowych partnerów grupowych. W dalszym ciągu rozwijały wspólną europejską przestrzeń danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego, aby umożliwić dzielenie się danymi dotyczącymi dziedzictwa ponad granicami krajowymi, a tym samym ułatwić szerszy dostęp do europejskiego dziedzictwa i jego ponowne wykorzystywanie.
45. Rozważyły zapisanie uczestnictwa w kulturze i poprawy infrastruktury kulturalnej jako jeden z celów w przyszłych zaktualizowanych edycjach krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY:

46. Zachęcała do tworzenia sieci specjalistów, którzy organizują wydarzenia i działania kulturalne dla osób napotyających bariery w dostępie do kultury. Należy przy tym zwrócić szczególną uwagę na ludność obszarów podmiejskich, przemysłowych, wiejskich i peryferyjnych, regionów najbardziej oddalonych oraz obszarów zagrożonych wyludnieniem lub wykluczeniem społecznym.
47. Wykorzystała istniejące możliwości gromadzenia, organizowania i prezentowania – w sposób umożliwiający wyszukiwanie – dobrych praktyk państw członkowskich w zakresie ułatwiania dostępu do kultury osobom napotyającym bariery.

⁽⁸⁾ Unijne ramy dotyczące sytuacji społecznej i zawodowej artystów i pracowników sektora kultury i sektora kreatywnego – https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0405_PL.html.

48. W dalszym ciągu nadawała priorytet uczestnictwu w kulturze i ułatwiała dostęp do kultury, w obecnych i przyszłych pracach, na przykład w ramach trwającego programu „Kreatywna Europa” (2021–2027).
49. Zbadała możliwość włączenia aspektów kulturalnych do działań w zakresie monitorowania prowadzonych w państwach członkowskich przez AccessibleEU⁽⁹⁾, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii dostępności kultury.
50. Zachęcała do badań nad różnorodnością społeczną sektora kultury i sektora kreatywnego w UE oraz ich wpływem na uczestnictwo w kulturze.
51. Zbadała możliwość przeprowadzenia badania Eurobarometr oceniającego postawy i opinie osób w Unii Europejskiej dotyczące zaangażowania w działania kulturalne i dostępu do kultury – ze szczególnym uwzględnieniem formalnych i nieformalnych działań kulturalnych, a także osób niebędących użytkownikami kultury – oraz potencjalnej roli kultury w podnoszeniu jakości życia obywateli.
52. Zbadała, czy niższy dostęp do instytucji kulturalnych i treści kulturalnych w Unii Europejskiej można powiązać z europejską kartą studenta.

⁽⁹⁾ https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/index_en#:~:text=About%20AccessibleEU,-AccessibleEU%20is%20one&text=It%20is%20a%20resource%20Centre,on%20equal%20basis%20with%20others.

ZAŁĄCZNIK

DEFINICJE

Do celów niniejszych konkluzji stosuje się następujące definicje:

- „Dostęp do kultury” to możliwość pełnego uczestnictwa wszystkich osób, niezależnie od ich pochodzenia, zdolności lub okoliczności, w działaniach i doświadczeniach kulturalnych.
- „Uczestnictwo w kulturze” obejmuje różnorodne aktywne i pasywne działania kulturalne, takie jak chodzenie do kina i biblioteki, uczestniczenie w występach na żywo, odwiedzanie obiektów kultury (obiektów zabytkowych, muzeów, galerii sztuki lub stanowisk archeologicznych) lub wykonywanie działalności artystycznej i tworzenie treści.
- „Nagroda Access City” (ACA) została ustanowiona przez Komisję Europejską w 2011 r. w celu nagradzania miast, które priorytetowo traktują dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. W ramach konkursu przyznaje się nagrodę pieniężną miastom, które zajmują się kwestią dostępności w ramach podejścia holistycznego. Nagroda dotyczy m.in.: 1) środowiska zbudowanego i przestrzeni publicznej, 2) transportu i powiązanej infrastruktury, 3) informacji i komunikacji, w tym nowych technologii, oraz 4) obiektów i usług publicznych.
- „Gospodarka kreatywna” (zwana też „pomarańczową gospodarką”) to ewoluująca koncepcja opierająca się na wkładzie zasobów kreatywnych w przyczynianie się do wzrostu gospodarczego i rozwoju oraz na ich potencjale w tym zakresie. Obejmuje wzajemne oddziaływanie aspektów gospodarczych, kulturalnych i społecznych z celami w zakresie technologii, własności intelektualnej i turystyki.
- „Recepta kulturalna” lub „recepta społeczna oparta na kulturze” odnosi się do praktyki, w której pracownicy służby zdrowia zalecają działania kulturalne, takie jak wizyty w muzeach, teatr, zajęcia taneczne lub społecznościowe projekty artystyczne w celu poprawy zdrowia psychicznego i fizycznego pacjentów. Podejście to ma na celu zmniejszenie stresu, wzmocnienie więzi społecznych i poprawę ogólnego dobrostanu.
- Podejście „projektowanie dla wszystkich” to filozofia projektowania służąca tworzeniu produktów, usług i środowisk, które są dostępne i użyteczne dla jak największej liczby osób.
- „Mediatorzy kulturalni” to specjaliści, którzy ułatwiają dostęp do utworów i produkcji kulturalnych większej liczbie osób w sposób nieformalny i zindywidualizowany. Obejmuje to usuwanie ewentualnych barier i dostosowywanie mediacji do osób z niepełnosprawnościami i osób o innych specjalnych potrzebach. Mediacja kulturalna to proces pomagania ludziom w pełnym zrozumieniu sztuki poprzez zaangażowanie i uczestnictwo.
- „Plan dotyczący praw kulturalnych” to ramy służące realizacji działań w dziedzinie praw kulturalnych. Nakreśla on inicjatywy, które należy podjąć, zawiera ocenę aktualnej sytuacji, wskazuje szczegółowe cele, które należy osiągnąć, oraz wymienia konkretne środki niezbędne do zapewnienia realizacji tych celów.
- „Partnerzy grupowi” współpracują z instytucjami dziedzictwa kulturowego, tak by dane należące do tych instytucji były dostępne za pośrednictwem europejskiej biblioteki cyfrowej Europeana i innych platform cyfrowych w państwach członkowskich z myślą o dzieleniu się tymi danymi za pośrednictwem przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego (<https://pro.europeana.eu/page/aggregators>).

DOKUMENTY ŹRÓDŁOWE

Traktaty UE

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (2012/C 326/02).

Rada Unii Europejskiej

- Konkluzje Rady w sprawie promowania dostępu do kultury za pomocą środków cyfrowych ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju odbiorców (2017/C 425/03).
- Konkluzje Rady w sprawie odbudowy, odporności i zrównoważonego charakteru sektora kultury i sektora kreatywnego (2021/C 209/03).
- Konkluzje Rady w sprawie wzmocnienia pozycji sektora kultury i sektora kreatywnego poprzez budowanie publiczności oparte na danych (C/2024/3542).
- Konkluzje Rady w sprawie dziedzictwa kulturowego jako strategicznego zasobu zrównoważonej Europy (2014/C 183/08).

- Konkluzje Rady na temat zarządzania partycypacyjnego dziedzictwem kulturowym (2014/C 463/01).
- Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347 z 11.12.2006, s. 1–118).
- Dyrektywa Rady z dnia 6 listopada 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2006/112/WE w odniesieniu do stawek podatku od wartości dodanej stosowanego do książek, gazet i czasopism (Dz.U. L 286 z 14.11.2018, s. 20).
- Rezolucja Rady w sprawie planu prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026 (2022/C 466/01).
- Rezolucja Rady z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie dostępności infrastruktury i działalności kulturalnej dla osób niepełnosprawnych (2003/C 134/05).
- Sprawozdanie grupy ekspertów w ramach otwartej metody koordynacji: „From social inclusion to social cohesion – The role of culture policy” [Od włączenia społecznego do spójności społecznej – rola polityki kulturalnej], 2019.

Komisja Europejska

- Zorganizowana przez społeczeństwo obywatelskie Platforma ds. Dostępu do Kultury – wytyczne polityczne.
- Zalecenie Komisji w sprawie wspólnej europejskiej przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego (C(2021) 7953 final).
- Zalecenie Komisji w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych (2011/711/EU).
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Nowy europejski program na rzecz kultury” (COM(2018) 267 final).
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030” (COM(2021) 101 final).
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Wzmocnienie tożsamości europejskiej dzięki edukacji i kulturze” (COM(2017) 673 final).
- Statystyki Eurostatu dotyczące kultury.
- Sprawozdanie Komisji Europejskiej pt. „Culture and Democracy: the evidence. How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion: lessons from international research” [Kultura i demokracja: dowody. W jaki sposób uczestnictwo obywateli w działaniach kulturalnych wspiera zaangażowanie obywatelskie, demokrację i spójność społeczną: wnioski z badań międzynarodowych], 2023.
- Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego, dokument roboczy służb Komisji, 2019.
- Sprawozdanie pt. „Policies and good practices in the public arts and cultural institutions to promote better access to and wider participation in culture” [Polityki i dobre praktyki w publicznych instytucjach sztuki i kultury służące promowaniu lepszemu dostępowi i szerszemu uczestnictwu w kulturze], 2012.
- „Study on audience development – How to place audiences at the center of cultural organisations” [Badanie dotyczące budowania publiczności – jak sprawić, by odbiorcy znaleźli się w centrum zainteresowania organizacji kulturalnych], 2017.
- Raport z burzy mózgów w ramach dialogu „Głosy kultury”: „Social inclusion: partnering with other sectors” [Włączenie społeczne: partnerstwa z innymi sektorami], październik 2018.
- Sprawozdanie w ramach dialogu „Głosy kultury”: „The role of culture in non-urban areas of the European Union” [Rola kultury w pozamiejskich obszarach Unii Europejskiej], 2020.
- Warsztaty dla ekspertów z państw członkowskich UE na temat kultury na rzecz spójności społecznej, 2020.
- Sprawozdanie w ramach dialogu „Głosy kultury”: „Youth, Mental Health and Culture” [Młodzież, zdrowie psychiczne i kultura], 2023.

Parlament Europejski i Rada

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz.U. L 327 z 2.12.2016, s. 1).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1564 z dnia 13 września 2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem oraz w sprawie zmiany dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 242 z 20.9.2017, s. 6–13).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1563 z dnia 13 września 2017 r. w sprawie transgranicznej wymiany między Unią a państwami trzecimi kopii w dostępnych formatach określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem (Dz.U. L 242 z 20.9.2017, s. 1–5).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz.U. L 130 z 17.5.2019, s. 92–125).

Parlament Europejski

- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 grudnia 2022 r. pt. „Dążenie do równouprawnienia osób z niepełnosprawnościami” (2022/2026(INI)).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 czerwca 2018 r. w sprawie barier strukturalnych i finansowych w dostępie do kultury (2017/2255(INI)).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 marca 2022 r. w sprawie roli kultury, edukacji, mediów i sportu w walce z rasizmem (2021/2057(INI)).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie realizacji Nowego europejskiego programu na rzecz kultury i strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych (2022/2047(INI)).
- Szczegółowa analiza przeprowadzona przez Parlament Europejski: „Access to Culture in the European Union” [Dostęp do kultury w Unii Europejskiej], lipiec 2017.
- Sprawozdanie pt. „Bariery strukturalne i finansowe w dostępie do kultury” (2017/2255(INI)).

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

- Opinia pt. „Wkład obszarów wiejskich Europy w Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego 2018 z myślą o zapewnieniu zrównoważonego rozwoju i spójności między obszarami wiejskimi a miejskimi” (EESC 2018/01641).
- Opinia pt. „Zapewnienie równych szans i włączenia społecznego w dostępie do kultury i do uczenia się przez całe życie: rola publicznych instytucji kultury” (SOC/809-EESC-2024).

Europejski Komitet Regionów

- Opinia pt. „Promowanie polityki kulturalnej na obszarach wiejskich w ramach strategii rozwoju i spójności terytorialnej oraz Agendy 2030” (C/2024/1040).

Organizacja Narodów Zjednoczonych

- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych przyjęta w 2006 r.
- Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (1966).
- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych (1966).
- Konwencja ONZ o prawach dziecka (1989).
- Sprawozdanie Konferencji Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju (UNCTAD) 2023: <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2023>.

— Oenzetowski Pakt na rzecz przyszłości, 2024.

UNESCO

- UNESCO World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development – MONDIACULT 2022 [Światowa Konferencja UNESCO na temat Polityk Kulturalnych oraz Zrównoważonego Rozwoju: MONDIACULT 2022]: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-world-conference-cultural-policies-and-sustainable-development-mondiacult-2022>.
- Konwencja UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.
- UNESCO: Framework for Culture and Arts Education [Ramy UNESCO na rzecz edukacji kulturalnej i artystycznej], 2024.

Inne dokumenty

- Deklaracja z Cáceres wydana przez unijnych ministrów kultury 25–26 września 2023 r. podczas hiszpańskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej.
- ESSnet „Kultura”, Sprawozdanie końcowe sieci Europejskiego Systemu Statystycznego poświęconej kulturze, 2012: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf.
- EU-Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data collection <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/information-data>.
- Karta z Porto Santo (25 kwietnia 2021 r.) <https://portosantocharter.eu/the-charter>
- Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the role of culture, cultural heritage and landscape in helping to address global challenges [Zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli kultury, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w sprostaniu globalnym wyzwaniom] (CM/Rec (2022) 15).
- „Culture’s contribution to health and well-being” [Wkład kultury w zdrowie i dobrostan], sprawozdanie w ramach projektu CultureForHealth, 2023.
- „Arts and Health: supporting the mental well-being of forcibly displaced people” [Sztuka i zdrowie: wspieranie dobrostanu psychicznego osób przymusowo przesiedlonych], Światowa Organizacja Zdrowia i CultureForHealth, 2022.